СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 111. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 16-го травня 1941. No. 111. Jersey City, N. J., Friday, May 16, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ДИСКУСІЇ НАД ЗВІТАМИ ГОЛОВНИХ УРЯДНИКІВ СОЮЗУ ВИЯСНЯЮТЬ ВСЕСТОРОННИЙ РОЗВІЙ

ГАРИСБУРГ (ПА.). — Третій день нарад XX. головної конвенції У. Н. Союзу почався в середу відчитанням нової довгої низки привітних телеграм, листів і письм від відділів, громад, парохій, студентів і інших громадян, що наспіли не лише з Америки, але й зпоза неї.

Зогляду на те, що попереднього дня закінчено наради уділенням вотум довіря головному предсідникові Миколі Мурашкові, тепер приступлено з черги до дискусії над звітом звітом заступника головного предсідника Григорія Германа.

Дискусія, що вивязалася над його звітом, оберталася передовсім коло питання пожиточности спортової акції при Союзі для організування нових членів Союзу. Гр. Герман ствердив, що Союз давав допомогу тим спортовим дружинам, що вже проявили діяльність, і висказував погляд, що, не дивлячися на ріжні перешкоди для спортової акції, вона таки принесла Союзові незаперечні користи. По вичерпані дискусії конвенція уділила заступникові голови Германові одноголосно вотум довіря.

Заступниці головного предсідника, пані Марії Малевич, уділено вотум довіря одноголосно без дискусії. Це було найкращим виявом поспіху, з яким ця конвенція справляється з агендами.

ДИСКУСІЯ НАД ЗВІТОМ ГОЛОВН. РЕКОРД. СЕКРЕТАРЯ ДМ. ГАЛИЧИНА.

Підчас дискусії над звітом головного рекордового секретаря Дм. Галичина порушувано передовсім питання, на скільки корисними показалися встановлені Союзом головні організатори.

Головний рекордовий секретар Д. Галичин ствердив, що цим організаторам треба приписати 25% всього нового бізнесу Союзу за останні чотири роки. Цей здобуток оправдав кошти. Секретар жалував лише, що серед молоді Союзу, яка до цеї праці зголосилася, не найшлося ще відповідних організаторів молоді.

Галичин пояснив далі справи молодечих відділів Союзу. Далі остерігав старших членів, що ще не переписалися на нові роди обезпечення, що резерва на їх грамотах може скоро показатися невистарчаючою й їм прийдеться давати додаткові доплати.

По вичерпанні запитів головному рекордовому секретареві Галичинові уділено одноголосно вотум довіря.

ДИСКУСІЯ НАД ЗВІТОМ ГОЛ. ФІН. СЕКР.-КАС. Р. СЛОБОДЯНА

У дискусії над цим звітом секр.-касієр Слободян пояснив довгу низку справ, як: бондів, моргеджів, членських позичок, ренти від реальностей, і т. д.

На запит про оцінку грамот, секр. Слободян ствердив, що оцінка грамот Союзу є така висока, що всі асекураційні департаменти всіх американських стейтів і канадійських провінцій приймають їх без вагання. Він далі вияснив справи: канцелярійних сил, федеральних податків, підпомоги на культурні видавництва. По вичерпанні дискусії над звітом головного фін. секр.-касієра Романа Слободяна йому уділено одноголосно вотум довіря.

ДИСКУСІЯ НАД ЗВІТОМ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ.

На запити до контрольної комісії, як цілости, відповідав її голова, Дмитро Капітула. Він між іншим ствердив, що контрольна комісія бачила, читала й одобрила контракти між Союзом і Видавничою Спілкою про видавництво Свободи.

ЗМІНИ СТАТУТУ СОЮЗУ.

По уділенні вотум довіря контрольній комісії предложив д-р Володимир Галан, як голова статутової комісії, до одобрення конвенції ті точки поправленого статуту, котрі відносяться до виборів. Передовсім стверджено, що жінкам признається в головному уряді принаймні три місця (заступниці головного предсідника й двох радних), але це не обмежує зовсім можливости вибору більше жінок конвенцією.

На пропозицію статутової комісії ухвалено поправку параграфу 26. в тому напрямі, що права вибору до головного уряду Союзу не дається таким особам, що вірять, пропагують, вчать або практикують, або які є членами такої організації чи групи, яка вірить, пропагує або вчить, поваления уряду Злучених Держав силою, або насиллям, або повалення всіх інших форм закону.

По ухваленні цих поправок до статуту Союзу приступлено до першого голосування („праймеріс").

СЕНАТ ЗА ПОЖИЧКУ ФАРМЕРАМ

ВАШИНГТОН. — 75 голосами проти 2 сенат ухвалив поперти законодавство, на основі котрого державний скарб мав би давати фармерам пожички на пшеницю, кукурузу, тютюн, бавовну й риж до висоти 85% їх вартости.

Зогляду на те, що проект уже дістав більшість у палаті послів, він тепер приходить до підпису президента.

РАПОРТУЄ ПРЕЗИДЕНТОВІ ПРО ПОТРЕБИ АНГЛІЇ

ВАШИНГТОН. — Джеймс В. Фористал, підсекретар фльоти, по секретареві фльоти найвищий урядник того департаменту, предложив президентові Рузвельтові звіт зо стану Англії та розміри її потреб американської допомоги.

На основі власних спостережень в Англії Форестал запевнив президента, що настрої англійського народу знамениті, але Англія потребує бомбовиків, повзів і кораблів.

УРЯД ОРГАНІЗУЄ ЦИВІЛЬНУ ОБОРОНУ ПРОТИ ЛІТАКІВ

ВАШИНГТОН. — Уряд оборони зарядив як найскоршу організацію оборонних добровольців, що мають обсервувати лети літаків й рапортувати їх до генерального кватири повітряних сил на побережах Атлантійського й Тихого океанів.

Уряд сподівається зорганізувати для цього 500,000 добровольців. Організація має бути викінчена до 15. червня.

Уряд у Вашингтоні видав уже відповідний приказ комітетам оборони, зорганізованим по поодиноких стейтах. Для обсервації будеться вживати лише чоловіків, а до табуляції й пересилки інформації чоловіків і жінок. В осередках мається збирати передану інформацію й розділювати важні дані від неважних.

ЗЛУЧИТИ ОБОРОНУ З ВИШКІЛОМ

ВЕСТ ПОЙНТ (НЮ ЙОРК). — Джан В. Стюдебейкер, Федеральний комісар шкільництва, заявив тут на конференції Американського Союзу для Вишколу Дозрілих, що освіта дозрілих людей повинна виходити з потреб оборони. Мовляв, треба серед населення викресати запал до оборони наших свобод і зивілізованих вартостей.

НОВІ ЗАХОДИ ПРОТИ КОНВОЇВ

ВАШИНГТОН. — Противники інтервенції внесли в сенаті конґресу так званий „гармонійний" проект, що нібито має обєднати становище уряду й становище його противників у цей спосіб, що конґрес мав би не порушувати справи конвоювання, а зате мав би приняти проект про забирання урядом чужинецьких кораблів, але заборонити передавати кораблі, забрані від одної держави, іншій.

Прихильники уряду не погоджуються з проєктом; вони кажуть, що проект вимірений проти уряду, а вдає, що він за уряд.

КРАЙ МАЄ СВЯТКУВАТИ „ДЕНЬ ПРАПОРА"

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт видав проклямацію, котрою встановив день 14. червня Днем Прапора, що має бути присвячений публичному й приватному святкуванні.

Президент каже в своїй проклямації, що зогляду на загрозу для засад свободи в теперішні часи ці часи надаються найкраще для ствердження нашої віри в ці ідеали й нашої льояльности для цеї держави. В День Прапора мається прибрати всі публичні будинки прапорами та відбути відповідні церемонії в шкільних клясах, на публичних зборах й богослужних місцях.

ПІДНОСЯТЬСЯ Й ЗАРІБКИ РОБІТНИКІВ

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Один місцевий визначний банк обчислив, що зарібки робітників тепер значно вищі, ніж були давніше.

Каже, що зарібки фабричних робітників є вищі на 12% від найкращих зарібків у 1937. році, на 17% від найкращих зарібків у 1929. році, а на 30% від найкращих зарібків у 1920. році.

ТАЙНІ НАРАДИ ПРО АМЕРИКУ ТА РОСІЮ В РИМІ

РИМ. — На днях відбулася тут конференція між представниками Німеччини, Італії та Японії. Як подають компетентні дипльоматичні жерела, предметом нарад було евентуальне вступлення Америки до війни та рівнож відношення членів потрійного союзу до Совєтського Союзу. Офіціяльні круги тоталітарних держав числяться вже з фактом, що Америка буде конвоювати їдучі до Англії кораблі й тим самим війна з нею неминуча.

Частина фашистівської преси закидує президентові Рузвелтові, що він творить „понадконфедерацію" Англьосаксьских народів і хоче заступити Льондон Вашингтоном як нову столицю англьосаксонської імперії.

СТРАЙК НА ЗАХІДНОМУ ПОБЕРЕЖІ. Сцена зо страйку робітників у фабриці Бетлеґем Ко. у Сан Франціско, одним з 11 корабельних доків на побережу Тихого океану, в котрих робітники зажадали $1.15 на годину й подвійної заплати за „овертайм".

ГЕС ХОТІВ ЗАМИРИТИ НІМЕЧЧИНУ З АНГЛІЄЮ

ЛОНДОН. — Англійські чинники заявили, що причиною втечі Рудольфа Геса до Англії було його бажання замирити Німеччину з Англією. Цього сподівався Гес доконати за помічю князя Гамилтона, з яким Гес жив в добрих відносинах ще від 1936. р. Хоч Гес вже бачив князя Гамилтона, однак зміст розмови тримають в строгій тайні. Офіційні кола стверджують, що Гес вибрався на цю небезпечну місію проти виразної заборони Гітлера. Вони не скривають, що Гес приніс дуже важні інформації, від розкриття яких „буде пріти німецька начальна команда". Однак, коли з одної сторони трактують англійці Геса з певною симпатією та зрозумінням, то з другої сторони підносяться голоси остороги перед евентуальним „триком" Гітлера та укритою небезпекою з приводу втечі Геса.

НІМЦІ ПІДДЕРЖУЮТЬ АНГЛІЙСЬКУ ВЕРЗІЮ ПРО ВТЕЧУ ГЕСА.

БІРЛІН. — Німецькі офіційні чинники погодилися з англійськими в тому, що головною причиною втечі Рудольфа Геса було його бажання заключити якнайскорше мир з Англією. Німці кажуть, що Гес оставив важні листи до своїх близьких співробітників, в яких отверто заявив, що летить до Англії, щоб завчасу перестерегти та переконати Англію про мир. Згідно з німецьким твердженням, Гес мав повернути за два дні назад до Німеччини. Німці називають дальше Геса „добрим німцем та націонал-соціялістом, який хотів зберегти два великі нордійські народи перед цілковитим знищенням".

ГІТЛЕРІВЦІ НЕСПОКІЙНІ ЗА МОРАЛЬ НАРОДУ

БЕРЛІН. — Щоб заспокоїти німецьку публику, для якої сензаційна втеча Рудольфа Геса була страшним ударом, німецький уряд та націстична партія пустили в рух всі середники в їх розпорядимости, щоб запобігти можливим неспокоям та заворушенням. Гітлер відбув надзвичайні наради з партійними лідерами, в наслідок чого націонал-соціялістична партія веде тепер завзяту кампанію від хати-до-хати, щоб вияснити німцям, що криється за таємничою втечою Геса.

В ШВЕЦІЇ БОЯТЬСЯ ПИСАТИ ПРО ГЕСА

ШТОКГОЛЬМ (Швеція). — Утеча Геса, яка є найбільш сензаційною новиною останнього часу, не викликала належної реакції в шведській пресі, очевидно з огляду на стан шведсько-німецьких відносин.

Виїмок творить тільки одинока шведська комуністична газета, яка подає, що Гес був звязаний з міжнародними капіталістами та боявся про-московського курсу німецької політики, який тепер ведуть Гітлер та його міністер заграничних справ Рібентроп.

ЯПОНЦІ НАЗИВАЮТЬ ГЕСА АНГЛЬОФІЛОМ

ТОКІО. — Передова японська газета Ніші-Ніші схарактеризувала Геса як „англьофіла з крови й кости". Є незаперечним — пише згадана газета — що наставлення Гітлера, Ґерінга чи Рібентропа є якраз противне". В дальшому японці твердять, що не тільки німці, але також англійці признали Геса умово ненормальним, а їх намагання зробити з нього здорову людину, називають „політичною діягнозою".

ФОН ПАПЕН У ТУРЕЦЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА

АНКАРА (Туреччина). — Німецький амбасадор Франц фон Папен відвідав турецького президента Ізмета Іноню та привіз йому „привіт приязни" від німецького канцлера Гітлера.

Це вже другий раз, що Гітлер протягом останніх трьох місяців посилає такий привіт турецькому президентові. Загальна опінія є того переконання, що фон Папен привіз текст довгоплянованої угоди між Німеччиною та Туреччиною. Дипльомати сподіються, що умовини тої угоди будуть приступні для Туреччини.

НІМЕЦЬКІ „ТУРИСТИ" НАПЛИВАЮТЬ ДО СИРІЇ

КАЇРО (Єгипет). — Згідно з донесеннями, що прибувають до столиці Єгипту, німці насилають велику скількість своїх „туристів" до Сирії. Як важними особами є згадані „туристи", свідчить факт, що німецькі консулярні чинники в Істамбулі виходять до порту та вітають їх з великими почестями. Тут панує загальне переконання, що фон Папен перед своїм приїздом в Анкару конферував з адм. Дарляном та що між ними прийшло до згоди в справі німецького перемаршу через Сирію.

АМЕРИКАНСЬКИЙ І АНГЛІЙСЬКИЙ АМБАСАДОРИ НА АВДІЄНЦІЇ В МАТСУОКИ

ТОКІО. — Заграничний міністер Японії, Иосуке Матсуока приняв на авдієнції амбасадора Злучених Держав Джосефа Ґрю та британійського Леслі Крейгі. Згідно з японською телеграфічною агенцією Домеї, оба амбасадори хотіли вивідати, яке відношення має Японія до найновіших подій в Европі, як рівнож про засадничу політику Японії до Злучених Держав Америки та Великої Британії.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

БЛИСКАВКА ОСВІТИЛА

Коли Отто Штрасер сказав, що втеча Рудольфа Геса є одною з найбільших замітних подій історії теперішньої війни, то з ним певно згодиться багато людей, дарма що в очах Отта Штрасера, колишнього визначного націста, все, що відноситься до націстів, мусить само собою виглядати незвичайно важним.

Подія ця має таке велике значіння, що всіх її імплікацій ще не можна тепер збагнути. Багато сторін цеї події ще є тайною. Це зрештою не може бути й інакше, бо не лише націстичний уряд не розкриває всіх фактів про цю втечу, передовсім, що заставило Геса втікати з Німеччини, але й британійський уряд не розкриває певно всего, що він дізнався від Геса. Все таки певні річи вже нині можна вважати встановленими.

Передовсім здається не можна сумніватися, що маємо тут до діла справді зо втечею, а не з приїздом за згодою німецького уряду. Звісно, певна можливість обману під тим оглядом ще є, але не велика. Здається, нині можна приняти за правду, що якби Гітлер був міг, він був би Геса не пустив.

Колиж Гес утік, утік проти волі Гітлера, то тепер виринає питання, що його заставило втікати. Гітлер очевидно має про це своє пояснення: мовляв, Гес божевільний. Що Гес неконче умово нормальний, це можна приняти, але ледво чи він божевільний; навіть не божевільний він так, як три головні націстичні лідери. Закид божевілля це звичайний закид деспотів, припертих до муру. Гес мав зовсім раціональні причини для своєї втечі. Звісно, головною причиною може тут бути страх за життя. Гес певно не боягуз, і коли його зібрав страх, це знак, що він був зовсім поважний. Що він мав повні підстави побоюватися за життя, що Гітлер не перебирає в засобах не лише, коли він бореться проти партійних противників, але й коли він бореться зо своїми партійними товаришами, про це вимовним доказом є півтора тисячі трупів націстів у 1934. році.

Де жерело внутрішньої партійної боротьби, на тлі котрої Гес збоявся за своє життя й рішився на втечу? Назагал, є для цього питання дві відповіди. Одна вказує на внутрішні зависти внутрі націстичної партії, внутрішні конвульсії, тертя, що є загальною признакою всіх тоталітарних клік. Друга вказує на зовнішні впливи, на ріжницю щодо заграничної політики, а спеціяльно на послідний протикомунізм Геса й на опортуністичні тенденції Гітлера. Котра з цих причин заважила, нині важко сказати, передовсім зогляду на таємницю, якою подію оточують і німці й британійці.

Можна приняти навіть за можливе, що дві теорії собі не противляться. Можливо, що націстична кліка розпадається, через внутрішні боротьби, а притокою доросколу кліки являється питання відношення Німеччини до Росії, питання політики Гітлера супроти Сталіна, питання відношення німецького національного соціялізму до комунізму Росії. Якби не було, можна нині признати за зовсім певне, що втеча Геса показує, що не все є в порядку в царстві Гітлера.

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО ТЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

ВІД РЕДАКЦІЇ:—На днях прибув до Злучених Держав молодий американець українського роду, що перебував довгі роки на Західній Україні, покінчив там вищі школи і брав активну участь в культурно-національнім українськім життю. Приглянувся він добре давній польській владі, як теж був свідком півторарічної московської господарки на західньо-українських землях. Імени очевидця не подаємо зо зрозумілих причин. Спостереження цього американського громадянина подаємо в серії статтей, з'яких та є третя.

III.

Як Живе Українське Село?

„Триюмфальні" брами і „лозунги".

Українське село міняється не допізнання від часу приходу большевицьких наїздників. Як на Великій Україні, так і на Західній Україні, большевики мають найбільше труднощів з сільським населенням, бо українське село консервативне й не скоро піде на всякі большевицькі „реформи". Та проте, зміни наступають як під оглядом зовнішнього виду, так також щодо його мешканців. За півтора року большевицького панування большевицька система нічим не причинилася до розбудови села. Нема ніяких будинків. Тільки підчас 1-го травня чи річниці жовтневої революції будує большевицька влада спеціяльні „триюмфальні брами", трибуни, підвищення, щоб зовнішньо надати селам „щасливий вид". При тому висуваються ріжні кличі, часто такі неграмотні „лозунги", з яких населення здорово посміхається.

„Сільради" та їх функції.

Найвищою советською владою в українському селі є „сільрада", цебто сільська рада, зложена з голови, містоголови, секретаря, скарбника та „фінаґента". (фінансового аґента, що є представником Райфінвідділу, цебто Районового Фінансового Відділу). Завданням „фінаґента" є підганяти сільраду в збиранні податків з селян. Крім тої управи сільради, є ще кількоро радних, а їх число та функція залежить від примх місцевих представників НКВД. Членами сільради є звичайно місцеві українські селяни, а хто був найбідніший в селі, цей має найбільші кваліфікації піти в раду, дарма, що багато таких бідніших селян просто не бажають собі тих „почестей". Члени „сільради", це в більшості ці, що подіставали по моргові чи два поля. НКВД або ГПУ має незаперечний вплив на сільраду. Просто сільрада являється аґентурою НКВД. Тому саме чесні люди відмовляються від участи в сільраді. Вони не хочуть входити в конфлікти з місцевим населенням. Пригадую собі такий випадок в селі Волощина, підгаєцького повіту: НКВД приходить до голови сільради й хоче дістати 5 чи 6 людей на кількамісячну роботу. Це безплатна робота, яка в нічому не уступає колишній царській каторзі. Людину запроторюють десь під Перемишль „будувати укріплення" проти німців, чи аж під саму Фінляндію. Чесний голова сільради Бобик не хотів цього виконати. Тоді, на нього спав весь гнів ГПУ. Легко догадатись, що це означає! Можна сміло сказати, що сільради не кермуються своєю волею, вони нічого не можуть вдіяти без дозволу НКВД. Тому всякі говорення, начеб українське село за большевиків дістало якусь самоуправу, є звичайною політичною пропаґандою. Ця самоуправа є таким обманом, як і большевицький матеріяльний „добробут", реклямований тут в Америці.

Сільради підпорядковуються Районовим Радам, а ці знова Округам. Адміністративний розподіл большевики задержали такий самий, що мали поляки: тільки підставили інші назви, село, райони (повіти) та округи (воєвідства). Коли на чолі сільради є здебільша українець, то вже на чолі районових рад та округ є головно москалі або жиди. Вони є „партійні люди", віддані без границь Сталінови та компартії. Наприклад: на чолі Тернопільської области стоїть москаль-партієць Слонь. Вийнятком може становити така людина як от голова підгаєцької УРКМ і НКВД (Управління Районового Комісаріяту Міліції й Народнього Комісаріяту Внутрішних Дел) Колісниченко, загорілий сталінець, людина хитра, нещира та підступна, але вважається за такого, що є з українського роду.

Сільраду вибирають довільно, цебто, як вже сказано, залежно від потреб НКВД. Коли у Волощині натиснуло НКВД на голову сільради Бобика, щоб він натискав на населення, щоб це скоро здавало збіжжа (податки), голова сільради відмовився. Це було в перші дні жнив, отже збіжжа ще не було вимолочене. Проте НКВД намагалося вплинути через Бобика на село, щоб люди таки вимолочували збіжжя. На другий день Бобик був вже в підгаєцькому суді, де НКВД прискаржило його, що він „враг савєтскава народу", „контрреволюціонер", „диверсант", і ін. Щойно сильна постава села, його збірна делеґація, врятували Бобика від Сибіру, чи навіть від розстрілу. Річ очевидна, що Бобика скинули з головства сільради та „вибрали" другого. За це люди мусіли чимскорше вимолочувати збіжжа й платити данину наїзникам.

Крім тих функцій, що має сільрада, вона ще є свого роду інформативним апаратом для НКВД. Бо це членів сільради випитують чекісти про всіх мешканців села, це там складаються чорні лісти підозрілих, нельояльних, себто патріотичних українців. Правда, не всі члени сільради співпрацюють з НКВД, вони відмовляються доносити або обріхувати своїх співселян, але таких „радних" НКВД скоро позбувається. І то не тільки з ради, але взагалі зо села. Пригадую собі, як то сільрада в одному селі ввійшла була в конфлікт з НКВД в справі т. зв. українських парцелянтів. Були це українці, що працювали довший час на панських ланах, а доробившися троха, покупили собі дещо поля на лані. Їх називали тому „парцелянтами", бо вони жили поза селом, на парцелях. Коли большевики почали вивозити на Сибір осталих польських кольоністів, забралися також і до тих українських парцелянтів, закидуючи їм, що це „панські прислужники" й ін. Сільрада стала сильно в обороні тих українців. Та треба було довго ходити до московської поліції, щоб врятувати тих людей від виселення в Сибір.

Соціяльні відносини в українському селі.

Хоч большевики роздали дідичівські та церковні маєтки біднішим селянам, то тим ніяк не поліпшено долі селян. Бо як вже згадувано, дістали поля тільки ці, що взагалі нічого не мали. А українське село складалося не з багачів, а дво-трьох морґових господарств. Маєтковий стан села цілком не побільшився, а навпаки, його обтяжено страшними податками. Я бачив наочні випадки, коли жінки нарікали перед агентами НКВД, що вони не хочуть того поля, що їм дали, бо не мають звідки платити податків!

Большевики забрали також все поле в українського дідича та патріота Кальби, в Мозолівці, підгаєцького повіту. Сам Кальба помер на удар серця в хвилині, як большевики ввійшли в його хату.

Податки в „державі робітників і селян".

Конституція СССР говорить, що Совєтський Союз є „державою робітників і селян". Приглянемося, як виглядають податки в цій державі. Податкові норми є ріжні. Кожний громадянин СССР є зобовязаний платити податок, який сягає від 600 до 100,000 рублів вгору і вище. Церкви платять від 50,000 до 100,000 рублів річного податку.

Селянин платить податок від гектара землі. Платить він їх: грішми, збіжжям і мясом.

Наприклад: селянин, крім грошей, мусить ще дати 30 клґ. мяса, або кілька кірців пшениці. Та він не має мяса, а коли має одно порося, то з нього не буде аж 30 клґ. мяса. Він іде на ярмарок та купує 30 клґ. мяса й платить по 10 або 15 рублів за один кільоґрам. Він дає це мясо державі як податок. А тому, що це „держава робітників і селян", то ця держава не хоче нічого „безплатно" від селянина, тому платить йому по 17 копійок за один кільоґрам мяса. Це саме зо збіжжям. Коли селянин не може віддати кілька кірців пшениці, він мусить їх купувати на торзі та платити по 200 або й більше рублів за корець. І тут „держава робітників і селян" не хоче нічого „безплатно" від селянина, й тому за корець пшениці звертає йому по 9 рублів.

А треба знати, що в СССР, як також на окупованих землях, влада бореться проти всякої спекуляції... Та це, що називається податками, є спекуляцією, якою управляє сама держава.

Збіжжя та мясо, що забирають від селян, призначують для армії. До чого доводить така господарка, вказує факт, що мав місце в самих Підгайцях: Большевики постягли свіжо вимолочене збіжжя та зложили на стації цілими купами на землі, в мішках або прямо на купі. Збіжжя було вогке. І як можна було сподіватися, за кілька днів воно цілком стухло. Большевицька адміністрація висипала це стухле збіжжя в підгаєцький став на очах тих людей, що так тяжко працювали на це збіжжя цілий рік.

Тютюну не вільно селянам для себе управляти під загрозою великої кари. Зате совєтська влада змушує селян садити цукрові буряки. Є це свого роду монополь. Стягають також бараболі та іншу городовину як податок. „Фінаґенти" пописуються своєю технікою при здиранні податків. Як тільки селянин заплатить, а тут вже повно нових пригадок, наказів, „стахановських прикладів", якими заохочують селянина до плачення податку на другий рік.

Крім тих всіх податків селянин є обовязаний відробляти в році 6 днів шарварку. Один селянин з Саранчук, бережанського повіту, відробив 5 днів в тижні, а на шестий пішов до своєї домашньої роботи з думкою, що останній та шестий день відробить на другий тиждень. Але не дочекав другого тижня. Його за те забрали до Бережан до суду, де засудили його на 3 роки тюрми та з місця замкнули до тюрми... Крім того агенти НКВД зганяють людей до прокидування снігу. За це нікому не платять, а за всяких спротив обвинувачують в „контрреволюції".

(Дальше буде).

ЖИДИ Є ЧУЖИНЦЯМИ У ФРАНЦІЇ

ВІШІ (Франція). — Міністерство пропаґанди заявило, що жиди будуть від тепер уважатися чужинцями у Франції, та як такі, будуть підпорядковані новим законам. Комунікат каже, що жидів будуть „трактувати людяно, але твердо, щоб більше не могли шкодити нації". Нові закони будуть примінені до жидів в окупованій та неокупованій Франції.

Українська Пресова й Книжкова Спілка

ДО

Головного Уряду У. Н. Союзу і Шановних Делеґатів XX. Конвенції У. Н. Союзу.

Від 1. грудня 1937 р. перейшло видавництво дневника „Свобода" і тижневика „Юкрейніен Вікли" до т. зв. „Ди Юкрейніен Прес енд Бук Ко.". В червні того року кінчиться умова У. Н. Союзу з Українською Пресовою і Книжковою Компанією. Чи та умова буде існувати далі в дотеперішнім виді, чи буде змінена, і то можливо у такий спосіб, щоб У. Н. Союз перебрав знову на себе видавання свого офіційного органу, залежатиме від рішення делеґатів XX. Конвенції У. Н. Союзу. Супроти цього вважаємо своїм обовязком сказати дещо таке, що вияснить відношення „Свободи" і „Юкрейніен Вікли" до У. Н. Союзу і до тих ідей, які ця організація завжди голосила і заступала. А далі хочемо представити положення, в якому опинилось видавництво згаданих ґазет та подати наші думки про те, що требаб зробити, щоб уможливити дальше правильне видавання „Свободи" і „Юкрейніен Вікли" в такий спосіб, щоб вони могли відповісти своїм завданням, якщоб Делеґати XX. Конвенції заявились за те, щоб Спілка далі видавала офіційний орган У. Н. Союзу.

I.

Це вже 49 років промовляє „Свобода" до американсько-українського громадянства, а від 48 років є офіційним органом того Українського Народного Союзу, якого ідея повстання зродилась на сторінках „Свободи" в 1893 році. Фінансове відношення „Свободи" до У. Н. Союзу було в ріжних часах ріжне. Зате, коли іде про те, щоб служити певним ідеалам, то ті дві народні установи творили завжди одну цілість, якої ціли зясовано нами, між іншим, на річних нарадах Головного Уряду У. Н. Союзу в 1939 році так:

„Це вже є природним нашим обовязком дбати про добро того краю, якого добро є нашим власним добром. До цього „добра" належать і ті ідеї, що є положені в основу Америки. Про це ми добре знаємо і цього пильнуємо. І то не з якогось примусу чи страху, а з дійсного переконання. Знаємо, що як наш У. Н. Союз мав повстати, то тоді з розмислом вибрано для цеї події День Народин Вашинґтона. Це була добре обдумана маніфестація. Вона мала задокументувати, що та країна, яка приняла вигнанців з України, є дорога українському народови, а що дорогими є для нього ті, що той край збудували, своєю кровю обороняли, а зі свого розуму вложили такі мудрі засади, які довели цей край до величі, багатства й світового впливу та значіння. Від часу цього визнання ось тих демократичних ідей нічого не змінилось ні в У. Н. Союзі, ні в тій „Свободі", що є речником і виразником тих ідей".

Попри те як У. Н. Союз так і „Свобода" намагались обєднувати людей українського походження та обзнакомлювати їх з українською культурою та минулим поневоленої України, заставляючи тих людей помагати намаганням українських людей в Европі визволитись з неволі й насильства деспотій і диктатур. У. Н. Союз і „Свобода" вчили наше громадянство в Америці самостійно думати і свобідно рішати і діяти, добачуючи в такому поступованню людей справжній поступ і добро. Вони завжди кермувались тим, що рішила більшість законних, вільно вибраних представників, що кожного четвертого року провірювали їхню діяльність і вирішували теж і політичний напрям „Свободи", що завжди був оден і той самий: демократичний і національний. З нагоди Конвенції можемо ще повторити те, що ми заявили на річних нарадах Головного Уряду У. Н. Союзу в 1939 році, коли вияснювали, що ніколи ніхто не завжували у нас крім того леґального тіла, що є управнене до контрольовання теж і ідеольоґії „Свободи". А заявили ми тоді таке:

„Ми не дістаємо ніяких поручень чи приказів з Берліна чи Риму, ні від націстів, ні від фашистів. І є ми за те, щоб також ніхто не діставав поручень і вказівок з Москви..."

Ось це ясно виявляє становище „Свободи". Ми ніколи не були злучені з якоюсь політичною партією поза Америкою. І тут в Америці не були якоюсь „партією" чи „ґрупою", бо ми не вважаємо „Свободу" звичайною ґазетою, але — народньою інституцією. І тому ми давали в ній часто голос людям ріжних політичних переконань, намагаючись, оскільки це можливе, звести якнайбільше людей в одну громаду, оперту на принципі взаїмної пошани і вирозумілости та терпимости. Ось таке являється майже конечним, коли зважити, що „Свобода" є сьогодня одиноким українським денником на світі, в якому можна ще найсвобідніше говорити про українську справу й її обороняти. Очевидно, що та свобода є тепер до певної міри обмежена, але це тому, що ми тепер живемо не в часах спокою, а в виїмкових, коли, можна сказати, важиться доля не тільки тих ідей, що їх визнаємо, чи тих держав, що воюють між собою, але й доля самих Злучених Держав Америки. Тому зрозуміло, що такі часи вимагають від нас усіх особливої надуми і розваги, щоб не робити нічого такого, що моглоб бути нерозумним з точки інтересу нашої держави. Ось тим кермуємось ми теж і при редаґуванню „Свободи", намагаючись служити чесно й вірно Америці, себто самим собі, а при тому і боронити далі, як бувало, і права поневоленого українського народу в Европі на таке саме вільне життя, якого вимагаємо і для інших народів, що стогнуть під диктатурами.

У нашому „Юкрейніен Вікли" намагаємось представляти наше минуле в Америці, а далі те, звідки ми прийшли, що з собою принесли та що дали і даємо Америці, чим даємо тут родженій нашій молоді змогу пізнати і розуміти краще своє положення в Америці, зокрема коли їй приходиться застановлятись над її відношенням до своїх співгромадян, чи до своїх батьків і матерей, що походять зо старого краю, чи, далі, до української культури, або до справи оборони права України на самостійне й державне життя.

Коротко кажучи, вважаємо, що як „Свобода" так і „Юкрейніен Вікли" сповняли і сповняють такі важні завдання, що є в інтересі У. Н. Союзу й всього нашого громадянства в Америці, щоб вони не тільки далі існували, але мали змогу свою працю поширити і поліпшити. Та фактичне їхнє положення таке, що вони при теперішніх засобах і силах не будуть могти довже вдержатись навіть у такому виді, в якому тепер появляються. Це є факт, який ніяк не дасться заперечити, ні виминути, якщо не будуть повзяті саме тепер такі міри, що забезпечуть принаймні на якийсь час дальше правильне видавання „Свободи" і „Юкрейніен Вікли". Заявляємо, що такі міри є конечні без огляду на те, чи видавництво перейде назад до У. Н. Союзу, чи залишиться далі при Спілці. Якщо Шановні Делеґати XX. Конвенції будуть тої думки, щоб „Свобода" і „Юкрейніен Вікли" далі виходили і були репрезентативними органами, якими вони були досі, так треба їм взяти під увагу ось ті обставини, в яких тепер знайшлася в Америці справа таких видавництв як „Свобода" і „Юкрейніен Вікли".

АРАБСЬКИЙ СВІТ ТЕАТРОМ ВІЙНИ

З вибухом ірако-анґлійської війни виринає на політичний овид мало знаний, та не менш казочний, арабський світ, цебто ці народи, що замешкують Малу й Передню Азію. Ці народи є потенціональним тереном війни, й то війни на велику скалю. Бо цей світ не тільки має такі незаступлені багацтва, як нафтові джерела, так конечні до ведення модерної війни, воєнні порти та залізничі вузли, але тут рівнож схрещуються життєві інтереси кількох імперіялізмів, і тут палахтить приспаний, а незгашений арабський фанатизм. Тут мішаються наймодерніщі винаходи білої раси з середньовічними залишками ісляму. Тут від віків існують пляни про незалежність великої Арабії.

Як давніше, головними акторами арабсько-азійської драми є ці самі старі знакомі: динамічна Німеччина, що шукає експанзивних шляхів на сході, щоб захопити його казочні багацтва та доступ до Перського Заливу; імперіялістична Москва, що глядить косим оком на полудне від Каспія та Кавказу; Британська Імперія, що бореться на життя й смерть, щоб зберегти свої комунікаційні артерії, що лучать великий промисловий захід з обильним в природні багацтва сходом; Туреччина, що є положена в самому центрі тих суперечних інтересів та вкінці грізний та повний всяких несподіванок арабський світ.

Теперішня фаза війни в Греції, Лібії чи на Середземному морі, це війна за опанування Близького сходу, що є ключем до арабського світу. Хто хоче виграти війну, мусить опанувати Суез та побережжа Червоного моря, щоб тим робом забезпечити свобідний та безпечний перевіз товарових кораблів з Азії до Европи й навпаки. Ця перевага знаходиться тепер в руках Великої Британії, але значіння цих артерій не зменшилосяб в жатній мірі, колиб вони були в посіданні Німеччини, Москви чи Туреччини.

Теперішня війна в Іраку була спричинена значно тому, що анґлійці занедбали цей арабський світ, над яким від давна невпинно працює італійсько-німецька пропаґанда. Бо арабський півостров це дуже урожайна земля на всякі революції. Всякі революції, війни між еміратами та султанатами Арабії це правило, а не виїмки серед арабів. Німецька пропаґанда використовує зручно арабсько-жидівське напруження в Палестині й очевидно, араби даються скоро ловити на проти-жидівську вудку. Німецькі аґенти бушують по цілому просторі від кінця арабсько-індійської границі аж до самого Берліну, де видається навіть ґазету для арабів та є зорґанізована радіо-стація в арабській мові.

Нема сумніву, що сконцентрування німецько-італійських атак на арабський світ становить чималу небезпеку для анґлійських інтересів. Німці можуть легко роздмухати іракське повстання у велику панарабську пожежу в Палестині, Афґаністані, Савді Арабії й інших краях ісляму.

Не дивлячиня на окупацію Греції німецькими військами, Німеччині не легко є доставляти військо чи навіть літаки до Іраку. До цього німці мусілиб ужити шляхів, що ведуть через Сирію, Туреччину або Україну. Сирія має около 50,000 військ з Вейґанової армії, й покищо, французький уряд не годиться впустити німецькі війська через свій протекторат. Що буде з Туреччиною та СССР, це питання найближчих днів, бо в тому напрямі Німеччина невтомно працює. Є всі познаки на це, що ані Туреччина, ані Сталін, не поставлять активного спротиву німецьким домаганням, а правдоподібно підуть разом з Німеччиною.

Тому нема багато сумніву, що, як неспокої в Іраку будуть дальше тривати, то у війну буде замішана Туреччина й Советський Союз.

YOUR ARMY

(This is the fourth of a series of articles prepared by Army Information Service, 90 Church Street, New York City, covering the history of the Army and giving facts and figures on its organization. Succeeding articles will be published each week until the series is completed).

The civil war left the United States with a veteran Army, with competent generals and superb staffs. By the time the Spanish-American war came along the Army had again shrunk to some 2,000 officers and about 25,000 men. Spain had more than 125,000 regulars in her peace-time Army. The American forces were augmented by some 8,758 officers, mostly amateurs and 207,244 volunteers eager but untrained for combat.

When the Spanish-American war ended there was a long period of turbulence in the Phillipine Islands so that it was found necessary to keep the Army at a strength of about 62,000 officers and men.

The Phillipine campaign developed a large group of fire tested officers and some well disciplined, aggressive regular Army units. They provided the nucleus around which the First World War army was built. Compared to the establishments of other countries this Regular Army of the United States was merely a "token" Army as the nation approached the conflict of 1917-18. But it was tough, it was disciplined and it was full of fight. It was rich enough in military qualities so that when it was expanded from an authorized strength of 175,000 to 287,000 in 1916 and later increased to an Army of millions it was able to transfuse enough of its own spirit into the larger organization to make a fighting force good enough to turn the tide against what had been considered an invincible enemy.

After the World War the United States returned once more to a vest-pocket Army, but in 1920 Congress enacted the National Defense Act which was intended to provide a trained reserve with which the Army could readily be expanded. The Act limited the peace time Regular Army to 280,000 officers and men but made provision for the training of the Organized Reserves and the National Guard by Regular Army officers. In 1922 Congress undid the work of the National Defence Act by cutting the Regular Army to 175,000. As time went on there were additional economies. Appropriations were so reduced that Reserve Officers went for years without any field training; allowances for National Guard training were curtailed and Regular Army pay was reduced to a point where it was difficult to attract desirable recruits to the service. When recent world events made it apparent that the United States must prepare to defend itself the Regular Army was smaller that it was when the United States began to prepare for the 1914-18 World War.

Today, however, the nation has more than 1,000,000 officers and men under arms, being trained to function as a mighty defense machine.

(The fifth article dealing with the general staff will appear next week).

СКІНЧИЛИ СТРАЙК ЗА ДВА ДНІ

ГАРТФОРД (Конектикот). — Страйк робітників фабрики пальної зброї Ковлта, що вийшли два дні тому на страйк, уже вертаються до праці, бо власники погодилися з юнією.

Число страйкарів виносило 5,600. На основі угоди підприємство буде мусіти видати на заплату робітникам два міліони долярів більше на рік. Підприємство Ковлта має великі замовлення зброї й амуніції для Анґлії.

Рахунок голяра, найдений у Дірфілд, Масс., доказує, що голення коштувало там в 1756. році 50 центів.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

Дня 30. квітня 1941, коло 8. години рано помер в шпитали св. Йосифа в Провіденс, Р. Ай., довголітній член від. 177. У. Н. Союзу

ГРИГОРІЙ БОЛЮХ.

Прожив 53 роки. Покійний родився 2. березня 1888. в селі Біще, Бережанського повіту, Зах. Україна.

До Америки приїхав в 1906. року молодим 18-літнім хлопцем. До У. Н. С. вступив 5. лютого 1906. Покійний зіставив двох синів: Мирослава й Степана.

Покійний був одним з перших старих піонірів, котрі поклали основи під будову У. Н. Союзу в стейті Род Айленд. Ціле своє життя інтересувався всякими народними справами і підпирав грошево всякі добрі цілі. Був завше чоловіком вітвертим і щирим.

Від смерти своєї дружини 1935. р. покійний зачав занепадати на здоровлю, недуга серця. День перед смертю дістав вістку, що його молодший син Степан дістав рангу поручника при авіяції американської армії. Та не довелось побачити і налюбуватись сином.

В Покійнім діти втратили доброго батька, а провіденська громада щирого українця-патріота.

Похорон відбувся 3. травня. Похований на цвитарі української православної парохії з Вунсокет у Блекстон, Масс.

Віча Йому память!

Омелян Рекрут, рек. секр.

TO THE READERS OF THE UKRAINIAN WEEKLY.

This week's issue of the Ukrainian Weekly will appear on Saturday. It will contain an extended report on the Convention of the Ukrainian National Association, now being held in Harrisburg, Pa. The following issues will appear as usually on Fridays.

II.

Фінансовий Стан Часопису.

Вся преса в Америці від якогось часу найшлася в важкому стані.

Остання річна конвенція Американського Союзу Ґазетних Видавців, що відбулася недавно в Ню Йорку, відбулася вся під кличем: як рятуватися в ці важкі часи. Одну цілоденну сесію присвячено на тій конвенції важкому положенні так званих малих ґазет, себто ґазет, що мають менше ніж 50,000 читачів.

Кілька тижнів перед тою конвенцією відбулася в Майемі, на Флориді, конвенція друкарських юній, і на цій конвенції ґазетні друкарі, себто робітники, що зо зарядом ґазет не мають нічого спільного, виступили з голосами про важке положення ґазет та вказавши на занепад у них оголошень, жадали від законодатних тіл ухвалення податків на конкуруючі з ґазетами радіові підприємства. Забираючи голос у бизнесовій справі ґазет, ці робітники показали, що ґазети найшлися в такому стані, що цей стан мусить обходити всіх робітників, звязаних з ґазетами.

Через те, що отся конвенція У. Н. Союзу являється представницею не лише читачів, але й власників „Свободи", вона мусить занятися справою видавництва всесторонно.

Важкий стан преси в Америці.

На згаданій конвенції Американського Союзу Ґазетних Видавців у Ню Йорку піднесено низку причин, які ставлять видавництва ґазети в важке положення.

Передовсім останніми часами подорожіли ріжні матеріяли, яких уживається при видавництві ґазети, як папір, чорнило, олово.

Від ухвалення закону про довжину праці й заплату зросли видатки на робітників. Три роки тому знижено тижневу працю до 44 годин, два роки тому до 42 годин, рік тому до 40 годин у тиждень. Робітник, що три роки тому давав ґазеті 48 годин праці в тиждень, дає їй усего 40 годин, або 8 годин, себто цілий робочий день, менше, при тому закон йому за цю коротшу працю ґарантує таку саму заплату, яку він побирав давніше за довшу працю, а за „овертайм" він дістає більше, ніж давніше.

Останніми часами заведено федеральні закони про суспільне обезпечення на старість і безробіття та стейтові про безробіття. Видатки на ці обезпечення лягли поважним тягаром на всі ґазети.

На лихо, як зросли тягарі, зменшилися приходи. Головним приходом для ґазети є оголошення, а цих значна частина переходить тепер у руки радіових підприємств.

Війна зробила дальші труднощі для ґазет, бо з одного боку піднесла потребу заграничних кореспондентів, а з другого боку зробила цю службу такою дорогою, що лише дуже великі ґазети можуть собі на цей кошт дозволити.

Важкий стан чужомовної преси.

Загалом нові обставини видавництва роблять тепер видавання менших ґазет дуже трудним. Спеціяльно трудним стає видавання так званих чужинецьких ґазет. Ці ґазети мусять поборювати всі ті труднощі, що їх поборюють ґазети анґлійською мовою, а крім цього ще труднощі, які відносяться спеціяльно до них. Всі ці так звані чужинецькі ґазети залежні від заграничних новинок і кореспонденцій у багато більшій мірі, ніж ґазети анґлійською мовою. Ці ґазети послугувалися в ріжних краях Европи як співробітниками не американцями, але чужинцями, що там жили, і то звичайно за дуже дешеву заплату. З війною ці кореспонденції назагал устали; через те редакції мають негайно більше праці. Оголошення на радіо зробили для чужинецьких ґазет багато більше шкоди, ніж анґлійським ґазетам. Під впливом протичужинецької аґітації в Америці завівся звичай, що як котре підприємство зменшує видатки на ґазетні оголошення, то воно передовсім зносить оголошення в чужомовних ґазетах.

Наслідки таких обставин є такі, що процес вимирання чужинецької преси, що в Америці йде постійно від часу, як закрито свобідну іміґрацію, значно прискорився. Чужомовних ґазет закривається щораз більше. Ґазети, що були щоденниками, починають виходити менше разів у тиждень, а тижневики закриваються.

Наш часопис.

Серед загалу чужомовної преси українська преса належить до тих прес, що через ці обставини, головно війну, потерпіли найбільше. Адже війна перервала майже зовсім звязки між іміґрацією та всім українським населенням на цілій просто українській території. Бракові звязків з краєм, що більше, бракові навіть відомостей звідти, треба приписати те, що підчас коли війна звичайно відбивається корисно на зрості читачів, ця війна нашій ґазеті дала такий малий приріст, що його властиво приростом назвати не можна. Не стало дешевих кореспондентів у краю й на іміґрації, котрими ми послуговувалися так щедро, без належної для них відплати.

Ця перерва кореспонденцій остаточно розкрила ненормально низьке обсадження редакції нашого часопису редакційними силами та крайне перепрацювання редакційних робітників, подібно як закон про довжину праці й заплату розкрив їх матеріяльне незабезпечення.

Війна далі перервала нам довіз українських книжок, котрий засиляв наш книгарський оборот і давав деяку підмогу для нашої ґазети, головно продаж старокраєвих календарів, шкільних підручників і драматичних штук. Через те, що замовлені з краю книжки через війну не прийшли, треба було закинути друкування книгарського катальоґу „Свободи", що коштував заряд кілька місяців праці й немало вже гроша. Через природне вимирання й старіння іміґрації видавництво українських книжок у кількости, яка поплачується, стає щораз менше можливим.

Через воєнні обставини приходиться ґазеті боротись з ріжними упередженнями при роздобуванні права кольпортажу й при роздобуванні оголошень.

Колись друкарня „Свободи" додавала гарну суму до загального приходу ґазети принагідними друкарськими роботами („джабами"). Нині, коли в кожній просто більшій українській оселі є українська друкарня, навіть з Ню Йорку люди, що мають такі роботи, не хочуть приїзджати з ними до Джерзі Сити. До того деякі українські друкарні роздобувають громадянські жертви й цим теж конкурують з друкарнею „Свободи". Де таких друкарень нема, там, видно через свою молодіж, стара іміґрація щораз частіще послугується анґлійськими друкарнями. Маючи мало таких робіт, та до того ще перестарілу машинерію, друкарня не може держати для „джабів" додаткових робітників.

Оголошення, як сказано, головний прихід ґазети, почали терпіти вже від довших літ. Найбільше шкоди зробили тут радіові підприємства, котрі в значній частині спираються не на бизнес, а на жертви. Серед іміґрантських ґруп, які мають багато неграмотних, як це є з нашою іміґрацією, радіо спеціяльно робить в ґазетних оголошеннях справжні спустошення. Члени організацій, що видають свої органи, домагаються від ґазети оголошення найдешевшим коштом, а свої платні оголошення дають радіовим підприємствам і додають їм ще добровільні збірки на різних оказіях. Нема радіової програми, в якій не було би хочби одного оголошення якогось підприємства якогось відділу запомогової орґанізації, якого підприємства не оголошено в орґані орґанізації. Коли потім члени орґанізації домагаються ще проголошення жертв в орґані орґанізації, додаючи до кривди ще образу, то це є лишень ілюстрацією загального слабого зрозуміння ґазетних оголошень.

Уже давніше помічено, що великі загально американські адвертайзери, навіть з Ню Йорку, не люблять давати оголошень до нашої ґазети, бо її вважають за місцеву ґазету. Положення в цьому напрямі не поправилося, а погіршилося. На зборах Американського Союзу Ґазетних Видавців менші ґазети (понижче 50,000 читачів) загально й згідно ствердили, що адвертайзери найрадше дають оголошення до ґазет, що мають більше число читачів, сконцентрованих в одній місцевости. Такого числа „Свобода" не може добути, просто тому, бо в місцевости, себто в Джерзі Сиrі, де вона видається, нема можливости добути собі більше, ніж тих двіста пятьдесять передплатників-читачів, яких ми тут маємо.

На основі умови між Українським Народним Союзом і Українською Пресовою й Книжковою Спілкою Український Народний Союз давав Спільці суму $4,070 місячно ($3,595 за „Свободу", а $475 за „Юкрейніен Віклі"), себто стільки, скільки Союз давав на видавання „Свободи" давніше. З огляду на те, що видавання „Свободи" коштувало від 65,000 до 69,000 долярів річно, а Спілка діставала від Союзу $48,940, Спілка мусіла роздобувати решту іншими способами.

Оголошення за перший рік існування Спілки почали показувати дальшу поправу, яку видно було вже давніше. Те саме слідно було за перші місяці другого року. Перелом настав з вибухом війни, коли занепали українські національні підприємства. Тому, коли спілка мала в першому (1938.) році з того жерела $8,826.95 приходу, в другому (1939.) $6,956.50, а в третьому $6,144.45.

З „джабів" Спілка мала в 1938. році $8,188.28, в 1939. $5,946.10, а в 1940. році $5,701.97.

З книгарні в 1938. році $3,612.38, в 1939. році [illegible]47.79, а в 1940. році $2,396.37.

З тих жерел і з передплати в першому році було приходу $72,571.17, а в другому $68,503.92, а в третьому $67,177.56.

Наслідки цього стану були самозрозумілі. У першому році Спілка точно сповняла свої обовязки супроти Союзу, платила йому точно $800 ренту кожного місяця, виплачувала відповідну суму за книжки, побрані від Союзу на продаж, ба навіть дала $100 на конто тої частини ренту, що була в контракті означена 5% від загального приходу.

У другому році Спілка заплатила ще свій місячний рент і свої довги за продаж книжок, але вже не дала нічого на конто 5% загального приходу. В третьому році вона вже починала задовжуватися за рент і досі винна Союзові $3,500 за цей рент. Не заплатила теж ще Спілка Союзові за книжки, продані в останньому році.

Яка на це зарада?

Виходимо зо заложення, що українська іміґрація в Америці досить дорожить найстаршою й найбільшою своєю ґазетою, щоб доложити справжніх заходів, щоб її врятувати. Рятувати її треба тепер, бо коли ми не візьмемося до цього тепер, за короткий час може бути запізно, нагода для цього може пропасти на все.

Коли шукаємо за зарадою, треба передовсім не брати за зараду того, що зарадою не є. Тут треба підчеркнути, що наприклад питання полишення видавання „Свободи" Спілці, чи перенесення його назад до Союзу, питання фінансового оздоровлення по сутті не зачіпає. Можна тут сказати мимоходом, що чутки проте, що нібито члени Спілки піднесли собі заплату, є чиста неправда; вони мають більше роботи, але не більше заплати.

Звичайним виходом для ґазети в такій ситуації є піднесення заплати. Наша ґазета побирає низьку заплату. Вона була встановлена понад двацять літ, коли кожний член Союзу був обовязаний брати орґан, коли не було ніяких звільнень, і коли ґазетний бизнес був знаменитий. Оплата за ґазету занизька нині, коли багато членів звільнено від передплати, коли робітники й матеріяли подорожіли, оголошення й джаби впали, машинерія постарілася. Що передплата занизька, видно не лише з порівання з американськими відносинами, але навіть у порівнанню зо старокраєвими українськими ґазетами, де щоденні часописи правильно побирали більшу передплату, ніж ми в Америці.

Якщоб цей спосіб уздоровлення фінансів часопису, хоча природний, показався неможливим, в такому випадку треба шукати інших виходів. Передовсім треба знижити правильний рент, що його платить „Свобода" Союзові, і то неменше, як на половину. Далі треба дозволити не видати часопис в суботу. Якби У. Н. Союз прийшов з відповідною допомогою з Молодечого Департаменту на „Юкрейніен Віклі", тоді могли би ми замісць суботнішнього числа видавати „Юкрейніен Віклі" в величині „Свободи".

Отсе є мінімальні матеріяльні вимоги для рятування видавання „Свободи". При тому зазначуємо, що вони є вистарчальними, як довго тривають теперішні умовини, бо наприклад такий факт, як виповідження війни, може відразу основно змінити матеріяльні умовини видавання часопису й зробити це все невистарчальним.

Д-р ВОЛОДИМИР ҐАЛАН.

СВЯТО ВОЛІ

(Травень, 1919)

На квартиру до Черчушович ми вернулись коло 3-ої години ранком, промоклі до нитки, обмазані глиною й болотом.

Вістовий рішився вертатись назад негайно, бо такий був приказ його курінного. Не тямлю імени цього гарного 25-літнього кіннотчика. Приказ був для нього святістю і він дуже гордився тим, що був у частині сотника Газдейки, вже тоді звісного в нашій Армії з геройських подвигів.

Першого травня пішло перегрупування бригади й загальний відпочинок, значить: будова нових позицій, телефонічних получень, перегляд поземелля, чищення зброї, перегляд амуніції, коней, возів, а вже вечером прийшов оперативний приказ бригади до нашого загального наступу, з наміром відбити втрачені нами позиції 29 квітня.

Завданням нашої групи було добути Миклашів. Ранком 2 травня піхота перейшла ріку Білку. До завзятих боїв прийшло в дворі Миклашова, а потім на цвинтарі. Для піддержки піхоти батерія 5/4 переправилась бродом через Білку (міст був спалений) та прогнала ворога з двора. Гірше було в селі. Ворог окопався на цвинтарі й звідтам здержував огнем кожду спробу нашої піхоти перейти річку, яка розділює Миклашів на дві частини.

В той час інші сотні заняли вже Унтерберґен та ґнали ворога з Чижок. Щоби провірити положення, сотник Газдейка рушив чвалом з Унтерберґен до Миклашова і там в селі біля церкви привитав його град куль. Та сотник пізнав положення і не завертаючи коня рушив чвалом вперед, щоби проїхати місток. Там якраз йшов найгорячіший бій. Якеж було здивування наших стрільців, коли на ворожій стороні моста вони побачили свого курінного, в шаленому гоні до своїх. В нас заперло дух, бо затарахкотіли ворожі скорострілі. Сотник приляг до коня, який що сили ґнав вперед, проскочив місток, і за хвилину був серед нас!

Вийшов ціло! Чиж диво, що відтоді вважали стрільці свого курінного „характерником", якого куля не чіпляється. Та курінний не тратив часу; знов кинувся вперед на чолі сотні й все пішло вперед, не зважаючи на ворожі скорострілі. В ду хвилю виїжджає з Унтерберґен батерія 1/4 під командою поручника Полянського та прямим огнем, з боку, десяткує ворога й змушує його до втечі.

Піхота заняла всі свої старі позиції, завдавши ворогови значні втрати та добувши багато воєнного майна.

В бою за Миклашів ми мали вбитими: одного старшину, 6 стрільців та значне число ранених.

Батерія заняла позицію біля церкви й звідтам віддала почесну сальву, коли хоронили наших вбитих.

Про цей наступ говорить наказ 4 бригади ч. 145 з дня 2 травня:

„Зібравшись по відступі на нових позиціях, перейшла 4 бригада ранком сьогоднящного дня в наступ та заняла Чижки, Підберізці, Унтерберґен, Миклашів і Путиловичі, завдавши ворогови, особливо в Миклашеві, великі втрати. Командуючий ґенерал Павленко приказав передати всім ударним частинам сьогоднящного дня, як старшинам, підстаршинам і стрільцям гаряче признання. Подаючи це до відома висказує команда бригади щиру подяку всім, що причинилися кровю і трудом до цього успіху, який належить до найкращих в історії бригади й до чести її хороброго духа до дальшого наступу в обороні землі й волі для українського народу.

Луцький, сот. шеф. штабу;
Шухевич, от. кмдт. бригади.
На постою в Миклашеві.

Не зважаючи на цей бригадний успіх, зайшла зміна в командному складі бригади.

На місце от. Шухевича прийшов, як командант бригади, підполковник Чмелик, родом хорват. Був це незвичайно здібний вояк, дуже відданий нашій справі й у скорому часі всі його полюбили. Ця зміна прийшла мабуть наслідком невдачі 29 квітня і вона вийшла бригаді в користь. В Миклашеві зачалася знову звичайна позиційна війна, будова окопів, дротяних проволок, острілювання ворога та висилання розвідчих стеж.

При одній такій „прогульці" ранено хорунжого батерії 5/4, Германа. Був це один з цих пострілів, які в австрійській армії звали „стріл вартости двацять тисяч корон", він давав право відійти з фронту до шпиталю. Хорунжий Герман зголосився на розвідку, яка вибралася 9 травня. Біля хреста на дорозі Миклашів-Підбірці вони натрапили на ворожу стежу. Почалася перестрілка і хор. Герман побачив кров на своїх руках. Щойно за хвилю відчув страшний біль і побачив, що куля пройшла йому через бороду, однак не задраснула кости. Вернувшися зі стежі, він пішов до перевязочного пункту, де йому перевязали рану та хотіли відослати взад до шпиталю. Про це хор. Герман не хотів навіть чути й з перевязаною головою повнив дальше службу при батерії, хоч за це признавали його „арабським Шейком", на якого подобав він з перевязаною головою.

Про наше життя говорить комунікат 4 бригади з дня 10 травня, ч. наказу 122:

„Ворожі літаки літали двічі над позиціями бригади. ворожий панцирний поїзд з Вайнберген і звичайний на південь від горба 272, зложений з 12 вагонів, острілювали наші батерії. В год. 18.30, дня 6 травня, завважено дві ворожі сотні з двома гарматами на дорозі до Винник, до першої Вульки. Ворожі стежі підсувалися в год. 13 на Підберізці, а в год. 15 на Чижки й їх відогнано. Польська артилерія з Грибович острілювала в полудне Котелів, Стронятин, Сетихів і Підліски-гостинець. Наші втрати в ранених: хор. Герман Евген з батерії 5/4 ранений при розвідці ворожих позицій в Підбірцях.

Луцький, сот. шеф штабу;
Чмелик, підполк. кмнд. бт.

В ночі, 15 травня, ненадійно для нас прийшов оперативний приказ до наступу бригади на Пруси. Плян був такий:

До год. 3 рано наші частини мають перебити ворожі стежі й без стрілу підсунутись під ворожу лінію. Артилерія мала відкрити гураґанний вогонь у год. 3 по задах ворога й в міру поступу піхоти переносити вогонь узад.

В наступі взяли участь 9, 10 і 11 курінь та пробоєві сотні. Ввесь плян переведено з такою точністю і так відважно, що наші частини прорвали ворожий фронт, добули Пруси, Сороки, дійшли майже до своїх давніх позицій. Забравши полонених і багато воєнного майна, вернулися в год. 9 на свої позиції.

З цеї нагоди прийшов слідуючий приказ бригади ч. 128 та приказ 4 гарматного полку ч. 65:

Сьогодня, в день, який святкує наш нарід на памятку знесення панщини в Галичині, як свято народньої свободи, ударили вчасним ранком курінї 9, 10 і 11 та пробоєва сотня на нащадків панщизняного пястука і їх теперішніх оборонців, себто на польські війська, перед фронтом бригади. Завданням того наступу було: Стягнути ворожі запаси на себе, щоб улекшити оборону сусідним нашим бригадам, провірити сили ворога та завдати йому якнайбільші втрати; закрити наказний відступ північного крила та задержати кріпко теперішні позиції групи Схід і Південь. Це завдання виконали славно всі наступаючі курінї, особливо 9 і 11, які, маючи найтяжче завдання, по завзятім бою прогнали ворога з Прусів та Жидятичів і вернулися з багатою добичею без натиску ворога, в найбільшім ладі і порядку.

Притім полонено 2 старшин, 32 стрільців, 3 санітарні сестри, здобуто 6 скорострілів, 1 міномет і чимало ворожого воєнного майна. У тім бою ворог мав дуже значні кріваві втрати. Славно спомагала піхоту наша артилерія, особливо батерії 4/4 і 4/5, а також висунулася вперед чета батерії 2/4. Усім, що причинилися до успіху сьогодняшного дня, честь і слава.

Ткачук, четар;
Лясковський, сот. ком. плк.

Коли взяти під увагу, що в той час Перший наш Корпус відступив вже на Камінку Струмилову, а Третій Корпус у Бобреччину, то цей геройський подвиг курінів і батерій 4 бригади з дня 16 травня 1919 р. останеться в нашій військовій історії завжди одним з найкращих прикладів безмірної посвяти, дисципліни та відваги наших стрільців. Вони свідомо йшли на смерть, щоби — як каже бриґадний приказ — **стягнути сили ворога на себе й улекшити оборону сусіднім нашим бригадам.**

Ось так святкували день Народньої Свободи стрільці 4 бригади, 16 травня 1919 р. і своїми трупами встелили широкі поля під Прусами, Жидятичами, Дублянами й Миклашевом. Сьогодня лиш могилки там видніють, а на них похилений дерев'яний хрест.

В болоті, ніби сирота.
Ніхто не зна,
Що там похований лежить стрілець,
Душа свята!

І ДЛЯ НЬОГО АМЕРИКА РЯТУНОК.

Гіхініо Морініго, син президента південно-американської републики Параґваю, прибув літаком до Ню Йорку, щоби потім удатися до Варм Спрінґс, у Джорджі, на лікування від насмідків дитячого паралїжу.

„ЕЛЄКТРИЧНА БОРОДА". Генерал Анібале Бергонцолі, „Електрична Борода", італійський командант, що перейшов пішком через пустиню, як британці заняли Бардію, в Лібії, відпочиває в якомусь неназваному британському шпиталі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОМ, Н. Й. — Звичайний мітінґ Бр. св. Михаїла, від. 121., відбудеться 18. мая, в годині 2:30 пополудні. в У. Н. Домі. Проситься всіх членів прибути на цей мітінґ, бо маємо головну справу до полагодження, як рівнож буде справоздання делеґата з 20. конвенції. Пригадується тим членам, котрі довгують до Братства, щоби вже раз вирівнали свої вкладки, бо коли не вирівнають, будуть суспендовані, то щоби опісля не було нарікань на уряд. Також буде на тім мітінґу доручена дивіденда від У. Н. Союзу. — За уряд: Семен Свиредюк, предс.; Теодор Гречкосій, кас.; Олекса Гадз, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Місячні збори Бр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 259., відбудуться в неділю, 18. мая, в 2. год. пополудні, в гали, 4950 Палайна Стр. Проситься всіх прибути на ті збори, бо є важна справа до полагодження і щоби кожний вирівнав свої місячні вкладки, бо член, що довгує більше як 3 місяці, буде суспендований з відділу і У. Н. С. — За уряд: В. Горинець, предс.; І. Побуцький, секр.; В. Гула, кас.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 271., відбудуться 18. травня, в 2. годині пополудні, в У. Н. Домі на Лакавана Еве. Проситься всіх членів прибути на ті збори і вирівнати свої довжні вкладки, і також старaймося приєднати нових членів, як старших так і молодих. — За уряд: Григорій Левуш, предс.; Петро Гричаник, кас.; Володимир Шабатура, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — Збори Сестрицтва Любов, від. 177., відбудуться в неділю, 18. травня, в 1. годині пополудні, на 18 Pilgrim St. Прошу членів місцевих і позамісцевих явитися начас, бо є важні справи до порішення. — С. Саска, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Піврічні збори Бр. св. Юрія, від. 379., відбудуться в вівторок, 20. травня, в год. 7:30 ввечір, при Оклей і Райс ул. Проситься членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Також проситься довгуючих членів прийти та вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі можуть бути суспендовані. — Василь Пилипів, предс.; М. Фединський, кас.; Андрій Боднарчук, секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Збори Тов. Подільська Січ, від. 8. відбудуться в неділю, 18. травня, в год. 2. пополудні, в галі У. Н. Дому, 13 Вашинґтон ул. Делеґат на 20. конвенцію нашого У. Н. Союзу дасть звіт з конвенційних нарад. Наша присутність на тих зборах буде доказом, що ми інтересуємося будучністю нашого Товариства і У. Н. Союзу. — Микола Чолій, предс.; Пилип Гарасимів, рек. секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Місячний мітінґ Тов. Запорозька Січ, від. 342., відбудеться в неділю, 18. травня, в годині 2. пополудні. Проситься всіх членів прийти й заплатити свої вкладки. Довгуючі члени, які не сповнять свою належитість, будуть суспендовані без ухвали. Кожний член має платити свої вкладки що місяця. — І. Савчак, предс.; К. Міньо, кас.; І. Маркович, секр.

ТАРЗАН, ч. 304. Зброя нетрів.

Лишивши дівчину розлючену до краю, Тарзан подався в нетри, щоб чимскорше знайти Тома і вирятувати його від небезпек нетрів.

Тимчасом Том пробував сам собі давати раду. Він саме загострював кавалок каменя до скали, щоб з нього зробити собі зброю.

Коли камінне лезо було готове, він почав його привязувати до держака. За шнурок він уживав стяжок вирізаних зо шкіри антильопи.

Спорядивши ось таку спису, він почувався дуже гордий на себе. Тепер він думав з нею пробиватись крізь нетрі. Та небезпеки були завеликі.